

Medicinska sestra na terenu mora biti široko razgledana in polivalentna medicinska delavka

Vida Tomšič

Iz razprave na širšem sestanku Društva medicinskih sester Slovenije dne 20. XI. 1955.

Zahvaljujem se vam za povabilo na vaš sestanek, zlasti ker je poklic medicinske sestre danes poklic, na katerega vsi gledamo z velikim spoštovanjem. Res je na tem področju še veliko težav in neurejenih vprašanj — tudi same ste jih navedle celo vrsto, vendar mislim, da ste jih obravnavale na način, ki kaže, da se v celoti zavedate svoje velike poklicne in družbene odgovornosti, da ste sposobne in pripravljene reševati vsa ta vprašanja.

V čem so težave v vašem delu? Deloma izvirajo iz dejstva, da je celotno zdravstvo pri nas še v stadiju organiziranja. Pri organizaciji zdravstvene službe pri nas upoštevamo več stvari, kot so: zdravstvena služba obsega borbo za ohranitev zdravja (preventivo) in ne samo zdravljenje bolnikov (kurativo); zdravstveno službo hočemo napraviti dostopno vsakomur; v okviru organizacije komun in zvez komun bodo zdravstvene ustanove poslovale samostojno s svojimi organi družbenega upravljanja. Upam, da bomo napravili zakoni, ki se glede tega pripravljajo, sedaj še nekaj odločilnih korakov v smeri popolne socializacije zdravstvene službe (zdravstveno zavarovanje kmečkega prebivalstva, ukinitve privatne prakse in sl.). Ukinili smo že sedaj v naših zdravstvenih ustanovah vse, kar je pred vojsko delilo bolnike v tri bolniške razrede: na tiste, ki so imeli denar, in na tiste, ki so ga imeli manj ali ga niso imeli; na tiste, ki so šli v sanatorij in bili deležni najboljše oskrbe, in na tiste, katerim so padle z bogatinove mize zgolj drobtinice in so jim razna karitativna društva iz usmiljenja nudila zdravstveno pomoč. Res je proletariatu pred vojsko uspelo doseči, da se je uzakonilo nekaj zdravstvenega zavarovanja, vendar še daleč ne dovolj. Po vojni pa smo tudi v tem pogledu napravili preobrat. Odprli smo vrata bolnic delovnim ljudem. Za celo vrsto obolenj je zdravljenje brezplačno. Posebno sta zaščitena v zdravstveni negi mati in otrok. Poleg tega imamo obsežno zdravstveno in socialno zavarovanje, ki se širi vzporedno z rastočim številom delavcev in nameščencev, s tem pa tudi članov njihovih družin. Vse to je veliko breme za razmeroma majhno zmogljivost naših zdravstvenih ustanov. To vse je ogromen korak naprej, čeprav so pri tem dostikrat težave. V vašem poklicu pa se vrši še druga revolucija. Nadomestile ste redovnice, za katere se ne more reči, da bi ne bile večinoma tudi požrtvovalno vršile svojega dela — toda bile so sestavni del sistema, ki je delal razliko med bolniki po bogastvu in med tistimi, ki so molili in bili pripravljene podrediti se njihovi disciplini, ter onimi, ki so to odklanjali. To se pravi, izvajale so v najhujših trenutkih človekovega življenja pritisk nanj in često tudi na družino. Ve ste torej pionirke v tem, da bo naša zdravstvena služba vsakemu nudila vse, kar potrebuje, da bo vsak človek v tej zdravstveni službi občutil skrb, ki mu v socialistični družbi tudi gre.

Nekoliko me preseneča, ko je tovarišica prej govorila, da se bomo lahko v inozemstvu naučili ne toliko svoje stroke kot predvsem odnosa do bolnika.

Veseli me vaša ugotovitev, da strokovno ne zaostajamo. Kljub slabi dediščini iz preteklosti in trdim gmotnim razmeram je raven zdravstvenih storitev sodobna in v tem ne zaostajamo za inozemstvom. Kako je pa glede odnosa do človeka? Če se imamo tu kaj od drugih naučiti — prav je, naučimo se, važno pa je, da se obenem zavedamo, od kod naše pomanjkljivosti! Že prej sem poudarila, da smo pri nas, prav zaradi pravilnega odnosa do človeka, odprli vrata zdravstvenih ustanov na široko. Tako celo, da so ustanove premajhne, premalo jih je, zlasti premalo pa je zdravstvenih delavcev vseh vrst. V zdravstvenih ustanovah imamo preveč pacientov, zaradi česar se dogaja, da se delo odvija na tekočem traku in se zdravstveni delavci ne morejo poglobljati v posameznika. Tako da bi skoraj lahko rekli, čeprav se čudno sliši, da je preširoka skrb za človeka pri nas privedla do trenutno zmanjšane skrbi za posameznika. To je razlaga, zakaj je naš zdravstveni delavec preobremenjen. Tudi statistike kažejo, da odpade na posameznega zdravstvenega delavca preveč dela. Važno pa je, da vemo, v kakšno smer hočemo razvijati celotno skrb, in da se za to borimo. Vemo, da je pri bolniku, ki je na meji med življenjem in smrtjo, včasih ravno tako važna njegova volja do življenja kot terapija, to voljo pa lahko vliva okolje, v katerem se zdravi, to se pravi, važna je prijazna beseda in tisti skrbni način dela z bolnikom, ki mora postati del vaše narave. Od vašega poklica silno veliko terjamo in pričakujemo. Ta poklic ne sme poznati v svojih odnosih razlik, zatajiti mora svoja čustva in se posvetiti drugemu človeku. Zato moramo gledati, da čimprej tudi v naših razmerah individualno skrb za človeka napravimo za osrednji smisel in osnovno karakteristiko vsega dela, da postanemo v tem vzor in se tega ne bomo hodili učiti drugam.

Dobro je, če gredo ljudje v inozemstvo, ker to širi obzorje, ker vidimo, kako drugi delajo, ker se moramo vsi učiti tudi od drugih. Vendar — odhajajte tja s ponosno zavestjo, da prihajate iz dežele, ki sicer ni tako bogata, ima pa ogromno moralno vrednost, da gradimo sistem, v katerem je človek osrednja skrb. Ko občudujete materialna bogastva in institucije v inozemstvu, se malo spomnite na zgodovino. Naša zgodovina je težka, mi smo bili zaostala dežela, polkolonija, od koder so velike dežele prej črpale svoje dohodke in le z največjimi težavami smo se dvignili iz tega stanja. Sredstva za industrializacijo so velike zapadne kapitalistične države črpale iz izkoriščanja kolonij, iz izkoriščanja delavcev, zlasti pa otroškega in ženskega dela. Zavedati se moramo, da so naše slabosti od tod, ker smo pač bili nerazvita dežela, in da zato še nimamo vsega, kar bi hoteli imeti, da pa razvijamo industrializacijo, da razvijamo svoje gospodarstvo pod vodstvom delovnih ljudi samih, brez izkoriščanja človeka po človeku. Zaradi tega ima naša dežela takšen ugled ravno pri tistih deželah, ki so bile še včeraj tudi kolonije. Zdravstveni delavec v taki deželi je lahko še posebno vzor družbenega delavca, ker mora ob premagovanju gmotnih težav pokazati človeško toplino, ki jo tak sistem hoče človeku dati. Imamo obsežno socialno zakonodajo, tako široko, da jo le s težavo zmagujemo. V veliki meri je odvisno od vas, da ne bo ostala samo črka na papirju. Človek bo preko vas čutil, da je dobil družbeno zaščito in pomoč, ne kot usmiljenje, ampak kot pravico delovnega človeka, ki sam — kadar je zdrav — tudi daje od sebe vse.

Vaš poklic ima bogate tradicije revolucionarnega boja iz predaprilske Jugoslavije. Vaše tovarišice — medicinske sestre — so tudi v velikem številu

bile borke NOB. Po vojni je na vaših ramenih obviselo težko in odgovorno delo, zato s ponosom lahko nastopate kot državljanke Jugoslavije in izvrševalke svojega poklica.

Še nekaj besed o problemih in težavah, ki nastajajo v naši zdravstveni službi v zvezi z reorganizacijo občin in novo gospodarsko politiko. Predvsem so to prehodne težave. Pravilno bomo morali v občini organizirati vso zdravstveno in socialno skrb za človeka, v okraju pa določeno strokovno, inštruktor-sko in nadzorno službo. Kako bo vse to organizirano, o tem se še razpravlja. Mislim pa, da bi moralo biti vaše terensko delo organizirano in vezano na določene zdravstvene ustanove. Medicinska sestra na terenu bo prav v okviru občine lahko odločilno vplivala na pospeševanje zdravstvene službe. Zdravstvo, socialno skrbstvo in prosveta so tista področja skrbi za človeka, za razvijanje katerih bo najodločilnejša občina.

Občina je osnovna edinica proizvajalcev in potrošnikov in oni bodo tudi odločali o tem, da se trošijo sredstva za tisto, kar se jim zdi najvažnejše. Občani bodo seveda vezani na enotne zakone za vso Jugoslavijo, ampak v tem skupnem okviru bo odvisno od razgledanosti državljanov v občini, kako bodo trošili sredstva, ki jih bodo imeli na razpolago. Čitamo v časopisih, kako je v dosedanjem sistemu marsikateri delavski svet trošil sredstva, ki jih je imel na svobodno razpolaganje, v korist maloštevilnih članov kolektiva. Zgradil je moderno kegljišče, moderni bazen, park ali upravno zgradbo, kar vse še ni bilo tako nujno potrebno, skratka, trošili so denar za objekte, ki ne rečem, da niso za nič, pač pa niso danes za nas prvenstveno važni. V kraju n. pr., kjer so gradili kegljišče, se ljudje pritožujejo, da nimajo pekarnе. Kdo je o tem odločal? Sredstva so bila na svobodno razpolaganje, ampak če tisti, ki bi morali odločati, niso rekli da, pa tudi niso rekli ne! Treba je torej, da državljanom neprestano predočujemo, kje so neposredne naloge, da bodo s sredstvi, ki jih imajo, gospodarili pravilneje in skrbneje. Ne bodite nepravilno skromne, ko n. pr. postavljate predloge glede zaščite matere in otroka, glede preventivne sploh, saj so vse to družbeni problemi, ne samo stvar žensk in podobno. Očetov se nič manj ne tiče, kako je z njihovimi otroki. Vprašanja, kako živi otrok, kako je z materjo, kako z delovno ženo, so družbeni problemi. Medicinska sestra bo torej v svojem delu tudi prispevala velik delež k vzgoji državljanov, da bodo znali na zborih volivcev zahtevati, da bodo znali povedati, kako naj se trošijo sredstva. Medicinska sestra na terenu mora biti široko razgledana in polivalentna medicinska delavka, ki bo razumela, da se rešuje n. pr. zdravje otroka ne šele takrat, ko ga je že treba zdraviti, ampak že v boju za higieno, že z uvajanjem pravilne prehrane, z ustanavljanjem šolskih kuhinj, z raznovrstnimi otroškimi ustanovami predvsem za otroke zaposlenih mater itd. itd. Borba proti tuberkulozi se ne začne šele takrat, ko je nekdo že bolan, ampak zdavnaj prej itd. To se pravi, da bo sestra postala svetovalka državljanom in tudi organom za zaščito zdravstva v občini, kako naj trošijo svoja sredstva. To je posebno važno v zvezi z novo gospodarsko politiko.

Težave, ki ste jih tu navajale glede šol in drugega v zdravstvu, so deloma tudi posledica tega, da smo doslej vse svoje gospodarske zmogljivosti dajali za graditev težke industrije. Slovenija pri tem ni bila prav nič pri-krajšana, obratno; četudi tu navajate, da imajo n. pr. drugod lepe nove šole za medicinske sestre, v Sloveniji pa ne. V celoti so bile investicije v Sloveniji

nadpovprečne in — je bila deloma tudi naša stvar, stvar naše republike, če tega ali onega v zdravstvu, prosveti in slično nismo gradili. Poleg tega pa ne pozablajmo, da je bilo tudi na zdravstvenem področju ogromno storjenega, le da so potrebe prav zaradi naše obsežne zdravstvene zakonodaje neprimerno večje od možnosti.

Sedaj smo zgradili osnovne industrijske objekte, najnujnejše za naše gospodarstvo. Pri tem pa standard delovnih ljudi v mestu, delavcev in nameščencev ni rasel v isti meri, kot bi želeli. Zaposlovali smo vsako leto več delovne sile, potrošnega blaga, predvsem hrane, pa ni bilo sorazmerno več. Sedaj korenito spreminjamo ekonomsko politiko, ker smo dokončali industrijsko izgradnjo, sedaj moramo poskrbeti za boljši standard delovnih ljudi. Več sredstev bo usmerjenih za proizvodnjo potrošnih dobrin, denar bo tako dobil ceno, reševati bomo morali pa tudi več stvari, ki so v zvezi s standardom, in to so tudi zdravstveni problemi. To pa ne pomeni v prvi vrsti samo kurativo, ampak tudi preventivo v najširšem pomenu besede, pomeni torej zdravstveno-prosvetno delo in boj za zdrava stanovanja, otroške ustanove, izboljšanje prehrane itd. Treba bo učiti našega človeka tudi racionalneje trošiti, kar ima in kar bo dobil. Medicinska sestra, ki ima dnevno osebni stik z ljudmi, ki dnevno prihaja do vseh problemov, je lahko eden tistih osnovnih činiteljev, ki bo človeka učil čuvati svoje zdravje in mu pokazal, da je to v njegovih rokah. Ni to delo v starem smislu, ko je morala zdravstvena ali socialna delavka tolažiti in prositi miloščine za svoje varovance. Veliko težav ni v revščini ljudi, ampak predvsem v neznanju. Naučiti moramo ljudi, da bodo res gospodarji svoje sreče. V občini bodo fondi za zdravstvo, za preventivo predvsem, in če jih ne bomo znali uporabljati, se bodo raztresli, če pa bodo ljudje vedeli, kako jih trošiti, bodo koristno potrošeni, sestra pa bo morala pomagati z načrti. Sredstva v prihodnjem letu ne bodo velika, bodo se pa iz leta v leto večala. Mislim, da bi morala vsaka občina imeti svet za pomoč družini, za vsa vprašanja, ki zadevajo družino. To ni samo skrbstvo itd., ampak tudi, recimo, boj proti alkoholizmu, skrb za zdravega otroka, potem vzgoja, posvetovalnice za mlade fante in dekleta, za zakonce in še marsikaj drugega. V svetih bodo zbrani državljani, ki bodo predlagali občini razne ukrepe, če bodo potrebni. S temi sveti in tudi z družbenimi organizacijami naj ima sestra zvezo in jih opozarja na probleme in s tem izboljšuje zdravstveno stanje in splošni standard naših državljanov. Ne bomo mogli takoj iti na velike in drage novogradnje za zdravstvo, čeprav so nam mnoge potrebne in jih bomo kasneje morali začeti graditi, kot n. pr. nove klinične bolnice itd. S pravilno orientacijo naših sil in sredstev na preventivo bomo z manjšimi sredstvi dosegali velike učinke. Z dajanjem sredstev za preventivo pa do neke meje zmanjšujemo tudi potrebe kurative. Seveda ni treba nikakega boja med kurativo in preventivo, ampak treba je delati in orientirati se obenem na preventivo. Tisto, česar nam primanjkuje, je razumevanje, da se z majhnimi sredstvi lahko učvrščuje in ohranja zdravje in sreča ljudem in veliko bogastvo naroda. To pa je tudi osnovna naloga medicinske sestre. Zato je važno, da si tam, kjer vas še ne poznajo, pridobite zaupanje in ugled. Zavedati se pa morate, da ne rešujete vseh stvari sami, ampak da ste družbeni delavci v socialistični državi, ki se gradi za človeka, v državi, ki daje in bo v bodočnosti dajala še več sredstev za pospeševanje zdravstva. Pri tem vašem plemenitem delu vam želim obilo uspeha!